اخبار کوتاه

بانک مرکزی در بخشنامه‌ای ابلاغ کرد؛
مهلت ثبت نام و سقف تسهیلات کمک ودیعه اجاره مسکن در سال ۱۴۰۰

بانک مرکزی بند(۲-۱) از بخش (ج) مصوبات هفتاد و دومین جلسه ستاد ملی مدیریت کرونا مورخ ۲۲ خرداد ماه سال جاری را به بانک های عامل ابلاغ کرد.

به گزارش پیام آشنا به نقل از بانک مرکزی: مهلت ثبت نام اشخاص واجد شرایط برای دریافت تسهیلات کمک ودیعه اجاره مسکن تا پایان شهریورماه ۱۴۰۰ تمدید می‌شود. بانک‌ها و مؤسسات اعتباری موظف هستند حداکثر تا پایان آذرماه سال جاری تسهیلات مذکور را پرداخت کنند.
سقف مبلغ این تسهیلات برای کلان شهر تهران ۷۰ میلیون تومان، سایر کلان شهرها ۴۰ میلیون تومان و سایر شهرها ۲۵ میلیون تومان تعیین می‌شود.
بر این اساس، شرایط و مقررات مترتب بر این تسهیلات در سال ۱۳۹۹، در سال جاری نیز به قوت خود باقی است.

احداث ۷۰۰ جایگاه سی‌ان‌جی منتظر ابلاغ شورای اقتصاد

معاون مدیرعامل شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران گفت: باتوجه به مزیت های سوخت سی‌ان‌جی، وزارت نفت به دنبال افزایش سهم این سوخت در سبد مصرفی انرژی کشور است و طرح احداث ۷۰۰ جایگاه سی‌ان‌جی را به شورای اقتصاد ارسال کرده و منتظر ابلاغ مصوبه آن هستیم.

به گزارش پیام آشنا به نقل از ایسنا: حمید قاسمی دمچشمه با بیان اینکه باا‌جرای این طرح ظرفیت توزیع روزانه سی‌ان‌جی به ۴۰ میلیون مترمکعب می‌رسد، گفت: در حال حاضر ظرفیت واقعی جایگاه‌های کشور برای توزیع سی‌ان‌جی حدود ۲۵ میلیون مترمکعب است.
به گفته وی قرار است در یک بازه زمانی سه ساله ۷۰۰ جایگاه احداث شود که حدود یک سوم آن در سال ۱۴۰۰ اجرا خواهد شد، هم‌اکنون نیز ۲۵۰ جایگاه جدید آماده و در انتظار ابلاغ مصوبه است تا بعد از آن کمپرسور و تجهیزات آن نصب شوند.

کاهش ۲۱ درصدی خرید تضمینی گندم

مشاور عالی نظام صنفی کشاورزی و منابع طبیعی از کاهش ۲۱ درصدی خرید تضمینی گندم خبر داد و گفت در کنار خشکسالی، تعیین قیمت پایین برای خرید گندم، فاکتور کشاورزان را تحت تأثیر قرار داده است.

به گزارش پیام آشنا به نقل از مهر: سید جعفر حسینی با بیان اینکه میزان خرید تضمینی گندم تا روز چهارشنبه گذشته به دو میلیون و ۸۹۰ هزار تن رسیده بود، گفت: این میزان خرید نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۲۱ درصد کاهش داشته است.
وی درباره آخرین وضعیت پرداخت مطالبات گندمکاران نیز گفت: وجوه گندم کشاورزانی که تا ۱۷ خرداد لیست آنها به بانک ارسال شده پرداخت شده است.
حسینی با بیان اینکه امسال وضعیت اقلیم و خشکسالی آسیب جدی به تولید گندم به ویژه تولید گندم دیم وارد کرده است، افزود: در کنار این مسأله تعیین قیمت پایین برای خرید تضمینی گندم، فاکتور کشاورزان را تحت تأثیر قرار داد و پیش بینی‌ها حاکی از این است که برخی از کشاورزان گندم خود را تحویل دولت نخواهند داد.
وی با اشاره به اینکه در سالجاری دولت مجبور است بخش زیادی از منابع ارزی را صرف واردات گندم کند، گفت: اگر دولتمردان ماه‌ها قبل که بخش خصوصی هشدار می‌داد در تعیین قیمت گندم هوشیارانه عمل می‌کردند، با چالش کمتری مواجه می‌شدیم.

روسیه سومین صادر کننده بزرگ به اروپا شد

طبق داده‌های اداره آمار اتحادیه اروپا (یوروستَت) حجم صادرات روسیه به اروپا در بازه ژانویه تا آوریل به ۴۲۵ میلیارد یورو رسیده است.

به گزارش پیام آشنا به نقل از راشاتودی، طبق داده‌های اداره آمار اتحادیه اروپا، یوروستَت، حجم صادرات روسیه به اروپا در بازه ژانویه تا آوریل به ۴۲۵ میلیارد یورو رسیده است.
به این ترتیب، پس از چین با صادرات ۱۳۹.۴ میلیارد یورو و آمریکا با صادرات ۷۱.۴ میلیارد یورو، روسیه سومین صادرکننده بزرگ به اروپا شد.
این آمار نشان می‌دهد که حجم صادرات روسیه به اروپا در ۴ ماه ابتدایی امسال ۴۱۲ درصد نسبت به سال گذشته جهش کرده است.
در این بازه واردات روسیه از اروپا هم با جهش ۷۳ درصدی نسبت به سال گذشته به ۲۷۸ میلیارد یورو رسیده است.
این علی‌رغم این اتفاق می‌افتد که روابط روسیه و اتحادیه اروپا از زمان وضع تحریم‌های ضد روسی در سال ۲۰۱۴ بر سر مسأله کریمه، هر روز بدتر شده و حالا در پایین‌ترین سطح خود به سر می‌برد.

بورس

بورس، گزینه‌ای معقول برای سرمایه گذاری در سال ۱۴۰۰

یک کارشناس بازار سرمایه گفت: ارزیابی کلی معاملات بورس نشان‌دهنده آن است که بازار سرمایه در موقعیت مناسبی برای سرمایه‌گذاری قرار گرفته و این بازار در مقایسه با سایر بازارهای رقیب، بدون در نظر گرفتن نتیجه انتخابات ریاست‌جمهوری می‌تواند گزینه‌ای مناسب برای سرمایه‌گذاری در سال ۱۴۰۰ باشد.

به گزارش پیام آشنا به نقل از ایرنا: "پیمان حدادی" به معاملات بازار سهام در هفته ای که گذشت اشاره کرد و افزود: معاملات بورس در چند روز اخیر تحت تاثیر انتخابات ریاست جمهوری قرار داشت و یکی از ساکن ترین و آرام ترین هفته های معاملاتی خود را پشت سر گذاشت.
وی ادامه داد: حجم معاملات خرد در هفته ای که گذشت به صورت روزانه در محدوده سه هزار میلیارد تومان باقی ماند و بازار سهام نتوانست در این مدت با معاملات خود چندان رونقی را از خود نشان دهد.
حدادی گفت: همچنین به دنبال حجم پایین معاملات در این مدت شاهد تغییر محسوسی در قیمت سهام شرکت ها نبودیم و شاخص کل تقریبا بدون تغییر خاصی نسبت به پایان هفته گذشته به کار خود پایان داد.
وی خاطرنشان کرد: بعد از مشخص شدن رئیس جمهوری منتخب مردم، فعالین بازار سرمایه وعده های ارائه شده انتخاباتی فرد پیروز شده را در تبلیغات خود در رابطه با بازار سرمایه مرور خواهند کرد و همچنین در کنار آن گمانه زنی های مربوط به این موضوع که چه افرادی در کابینه دولت جدید به خصوص تیم اقتصادی خواهند بود، امور را بررسی قرار می دهند.
حدادی افزود: در رابطه با پیش بینی وضعیت بازار بعد از انتخابات باید این موضوع مدنظر باشد که افراد تیم اقتصادی دولت چه دیدگاه اقتصادی را در کشور خواهند داشت؛ چراکه به طور حتم بازار سرمایه از این موضوع تاثیر می پذیرد و سرمایه گذاران براساس آن، تصمیمات لازم جهت ورود سرمایه های خود به این بازار را اتخاذ می کنند.
این کارشناس بازار سرمایه با بیان اینکه در عوامل بنیادی بازار شاهد وجود ثبات در معاملات بورس هستیم، گفت: همچنان نرخ ارز و قیمت های جهانی بدون نوسان خاصی هستند، این موضوع یکی دیگر از عواملی است که باعث شد تا بازار سرمایه در این مدت چندان دچار نوسانات قیمتی در سهام شرکت‌ها نباشد.
به گفته وی، از سوی دیگر گزارشاتی که از بازارهای موازی می رسد و مقایسه آنها با یکدیگر، نشان دهنده کاهش بیش از گذشته قیمت ها در این بازارها است که این موضوع بیانگر تمایل مردم برای ورود سرمایه هایشان به بازار سهام است و احتمال رونق دوباره این بازار تا چند وقت آینده خواهد بود.
حدادی درباره روند آتی معاملات بورس، گفت: اکنون نمی توان پیش بینی دقیقی را از این بازار ارائه داد، روند بازار با توجه به وضعیت فعلی می تواند صعودی باشد اما باید تا بعد از مشخص شدن نتیجه انتخابات صبر کرد و دید. فعالان بازار سرمایه برای کوتاه مدت و میان مدت چه تصمیماتی را در زمینه سرمایه گذاری در بورس اتخاذ می کنند.
این کارشناس بازار سرمایه خاطرنشان کرد: در مجموع اگر بخواهیم موضوع تاثیر انتخابات را از بازار سرمایه جدا کنیم باید گفت که در بسیاری از سهام حاضر در بازار به خصوص سهام بنیادی و شاخص ساز شاهد وجود هیچ فروشنده ای نیستیم و بازار به زندگی این سهم ها پی برده است.

وزیر نیرو:
هنوز اوج بار مصرف را پشت سر نگذاشته ایم

وزیر نیرو گفت: هنوز اوج بار مصرف را پشت سر نگذاشته ایم، ولی دیروز با مصرف ۶۱ هزار و ۸۰۰ مگاوات نسبت به تیر گذشته که کمتر از ۸۹ هزار مگاوات بود از گرمای زودرس و اوج مصرف با خبر شدیم.

به گزارش پیام آشنا به نقل از صدا و سیما، رضا اردکانیان، گفت: همه توان صنعت برق به ویژه در این ایام به کار گرفته شده است که همه واحدهای تحت تعمیر حتی دو هفته زودتر از روال هرسال به مدار بیایند. ما در نظر داریم جابجایی مصرف، بار در واحدهای صنعتی بزرگ انجام شود و من حتی از برخی صنایع خبر دارم که در اوج همکاری تصمیم گرفتند؛ تعطیلات تابستانه خود را که معمولاً در شهریور است به تیر منتقل کنند.
وی ادامه داد: بعضی مکان‌ها حتی شیفت‌ها را تغییر داده اند و من این جا از همه خانواده‌های کارگران که همراهی کرده اند سپاسگزاری می‌کنم. نیروهای مسؤول به ویژه نیروهای انتظامی هم همراهی خوبی داشتند و در جهت شناسایی دستگاه‌های غیر مجاز تولید رمز ارزها گام‌های مؤثری برداشتند. در همین روزهای گذشته هزاران دستگاه تولید رمز ارز که در سراسر کشور فعال بوده اند شناسایی و ضبط شده اند و مراجع قانونی با آن‌ها برخورد می‌کند.
وزیر نیرو در خصوص خاموشی‌ها توضیح داد: ما در عین اینکه خاموشی‌های احتمالی را اعلام می‌کنیم، اما نقطه اتکای ما خود مردم هستند که اگر خاموشی رخ داد مردم بدانند هر خاموشی در دوره زمانی اعلام شده است. خوشبختانه با همکاری مردم به ویژه در مصرف دستگاه‌های سرمایشی و رساندن آن برودت به حد آسایش که ۲۵ و ۲۴ درجه است مشکلی نخواهیم داشت.

مهلت ارائه اظهارنامه مالیاتی مودیان صنفی تا ۱۵ تیر ماه تمدید شد

اطلاعیه اتاق اصناف ایران در خصوص «تمدید ارائه اظهارنامه مالیاتی اصناف تا ۱۵ تیرماه» منتشر شد.

به گزارش پیام آشنا به نقل از ایرنا، اتاق اصناف ایران در پی رایزنی‌ها، مکاتبات و درخواست‌های مکرر از ستاد ملی کرونا و برگزاری جلسات متعدد با معاون اقتصادی رئیس جمهور، فرهاد دژپسند وزیر امور اقتصاد و دارایی و همچنین امیدعلی پارسا رئیس سازمان امورمالیاتی اطلاعیه‌ای درباره تمدید مهلت ارائه اظهارنامه مالیاتی مودیان صنفی تا ۱۵ تیرماه سال جاری صادر کرد.
بر این اساس مودیان صنفی، صاحبان مشاغل و کسبوکارها تا ۱۵ تیرماه فرصت دارند، ضمن مراجعه به سایت سازمان امور مالیاتی کشور به نشانی www.intamedia.ir نسبت به ارایه اظهارنامه مالیاتی و ارسال فرم تبصره ماده ۱۰۰ قانون مالیات‌های مستقیم اقدام کنند از تسهیلات و معافیت‌های قانونی بهره‌مند شوند.
همچنین در توافقی که هفته گذشته بین اتاق اصناف ایران با مسئولان سازمان امور مالیاتی در خصوص تبصره ماده ۱۰۰ قانون مالیات صورت گرفت: شرایط ویژه‌ای به لحاظ موقعیت و خسارت‌های وارده به صنوف آسیب دیده بابت کرونا لحاظ شده و حمایت‌ها و مساعدت‌های مالیاتی در این خصوص در نظر گرفته شده است.
همچنین مصوبات موثری در حوزه مالیات، بانک و بیمه در حمایت از اصناف، بر اساس پیشنهادات اتاق اصناف ایران در هفتاد و یکمین جلسه ستاد ملی مدیریت کرونا تصویب و ابلاغ شد.

ایران بیش از هر کشوری به رمزارزها نیاز دارد

یک فعال حوزه رمزارز و بلاک‌چین معتقد است در شرایط تحریمی، ایران شاید بیشتر از کشورهای دیگر به بیت‌کوین نیاز دارد و دولت می‌تواند با بهره‌گیری از آن به رشد اقتصادی خویش کمک کند.

به گزارش پیام آشنا به نقل از ایسنا، در چند ماه اخیر استخراج بیت‌کوین چنجال‌های بیش‌تری به پا کرده است. از طرفی نبود قانون مشخص برای برخورد با فعالان این حوزه که از سوی بانک مرکزی فعالیتشان غیرقانونی اعلام شده در مقابل آن دست که استفاده از ارز دیجیتالی را راهی برای دور زدن تحریم‌ها و ارزآوری می‌دانند و از طرف دیگر واکنش مسؤولان وزارت نیرو که افزایش مصرف برق را در فصل گرما به گردن استخراج‌کنندگان انداخته و هر روز یک مزرعه استخراج را با این ادعا شناسایی می‌کنند.
پیش از این ابوالحسن فیروزآبادی، دبیر شورای فضای مجازی با بیان اینکه ارزهای دیجیتال بحث مفصلی دارد، گفته بود: ارز دیجیتال به‌عنوان ابزار مبادله یک موضوع است و اینکه به عنوان ثروت‌اندوزی و سرمایه‌گذاری به آن نگاه کنیم، یک موضوع دیگر است. فعلا در کشور ما تولید و استخراج رمزارزهای جهان‌روا به‌عنوان یک فرآیند مثبت در حال سامان‌دهی است. در حوزه مبادله هم مقداری که به دور زدن تحریم‌ها کمک کند باید مورد حمایت قرار گیرد. در این راستا باشار راشدی، فعال حوزه رمزارز اظهار کرد: در شرایط تحریمی که نمی‌توانیم صادرات و واردات داشته باشیم، می‌توانیم از این امکان استفاده کنیم؛ انرژی را به بیت‌کوین تبدیل کرده و با آن بیت‌کوین کالا و خدمات وارد کنیم، یا خدماتی که داخل ایران تولید می‌شود مثل نرم‌افزارهای تولیدی که می‌توانیم به صورت مجازی ارائه کنیم را صادر کنیم و رمزارز دریافت کنیم.
وی خاطرنشان کرد: این فرصت خوبی برای ماست و شاید بیشتر از هر کشور دیگری ایران به رمزارزها نیاز دارد و اگر دولت جدید به این موضوع دقت کند که می‌تواند از این فرصت استفاده کند و بهره بگیرد، به اقتصاد ایران کمک خواهد کرد.

در سال ۹۹ ثبت شد؛
روند صعودی نرخ «تشکیل سرمایه ثابت» در کشور

بر اساس آخرین داده‌های آماری بانک مرکزی، نرخ تشکیل سرمایه ثابت از منفی ۵.۶ درصد در سال ۹۸ به رقم ۲۵ درصد در سال ۹۹ رسید.

به گزارش پیام آشنا به نقل از ایرنا، بانک مرکزی در تازه‌ترین آمار گزارشی از وضعیت اقتصادی کشور در سال ۹۹ را منتشر کرد. یکی از مولفه‌های مهم در این گزارش، تشکیل سرمایه ثابت ناخالص است. این مفهوم به این معناست که چه میزان سرمایه‌گذاری در دو حوزه ساختمان و خرید ماشین آلات صنعتی انجام شده است.
کاهش نرخ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به معنای کاهش سرمایه‌گذاری در اقتصاد است و بیانگر کاهش رشد اقتصادی در سال‌های آینده است و بالعکس رشد این شاخص نیز به معنای افزایش سرمایه‌گذاری است.
بر اساس گزارش بانک مرکزی، نرخ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص سال گذشته به ۲۵ درصد رسید در حالیکه این شاخص در سال ۹۸ منفی ۵.۹ درصد بوده است.
طبق گزارش بانک مرکزی از کارنامه اقتصادی ۹۹، نرخ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در هر دو بخش ماشین آلات و ساختمان مثبت بوده است. سال گذشته، نرخ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در بخش ماشین آلات ۱ و ۴ دهم درصد و این شاخص در بخش ساختمان ۳.۱ درصد بود. نرخ رشد ۳.۱ درصدی تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در بخش ساختمان، به دلیل افزایش تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ساختمان در بخش خصوصی حاصل شده است.
همچنین افزایش تشکیل سرمایه در بخش ماشین آلات تولید داخل، با وجود کاهش واردات کالاهای سرمایه‌ای، موجب رشد ۹ دهم درصدی سال ۹۹ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در بخش ماشین آلات نسبت به مدت مشابه سال قبل بوده است.
بررسی روند میزان سرمایه ثابت ناخالص نیز اینگونه بوده که در فصل اول و دوم سال ۹۹ رشد منفی منفی سه دهم و منفی یک دهم را ثبت کرده است اما از فصل پاییز و زمستان در ریل رشد قرار گرفته است به گونه‌ای که در فصل سوم ۲.۲ درصد و فصل بعد به ۸.۲ درصد می‌رسد.

تولید لوازم خانگی بر مدار صعود

تولید لوازم خانگی در سال جاری به تبعیت از سال ۹۹ همچنان بر مدار صعودی قرار دارد، به شکلی که شاهد رشد ۴۱ درصدی در تولید ماشین لباسشویی و ۳۰ درصدی در تولید یخچال بوده‌ایم.

به گزارش پیام آشنا به نقل از مهر، طی سه سال گذشته مجموعه‌ای از اتفاقات از جمله خروج تولیدکنندگان کره‌ای از بازار لوازم خانگی ایران و افزایش نرخ ارز موجب شد تیراژ و کیفیت تولید و عمق ساخت داخل لوازم خانگی افزایش چشمگیری پیدا کند به شکلی که سال گذشته نزدیک به ۱۵ میلیون دستگاه لوازم خانگی تولید شد که سهم لوازم خانگی بزرگ (یخچال، لباسشویی، تلویزیون و اجاق گاز) ۵ میلیون و ۹۶۹ هزار دستگاه بوده است.
بررسی آمار وزارت صمت از وضعیت تولید در کشور نشان می‌دهد که روند شتابان افزایش تولید لوازم خانگی در داخل کشور همچون سال گذشته، طی سال جاری نیز ادامه یافته به طوری که بر اساس آمار تجمیعی، تولید انواع لوازم خانگی در ۲ ماهه امسال با رشد قابل توجهی همراه بوده است.
بر همین مبنا، طی ۲ ماهه سال جاری ۲۱۵ هزار و ۸۰۰ دستگاه یخچال و فریزر توسط تولیدکنندگان داخلی تولید شده است، این در حالیست که در ۲ ماه سال گذشته ۲۷۹ هزار و ۶۰۰ دستگاه از این محصول تولید شده بود.
بدین ترتیب تولید یخچال و فریزر در ۲ ماه امسال نسبت به مدت مشابه سال قبل رشد ۲۹.۶ درصدی یافته است.
همچنین در ۲ ماه امسال ۱۷۹ هزار و ۶۰۰ دستگاه ماشین لباسشویی در کشور تولید شده است. این در حالیست که در مدت مشابه سال قبل ۱۲۷ هزار و ۵۰۰ دستگاه تولید شده بود.
بنابراین تولید ماشین لباسشویی در ۲ ماه امسال نسبت به مدت مشابه سال قبل رشد ۴۰.۹ درصدی یافته است.
در ۲ ماه امسال ۱۴۹ هزار و ۶۰۰ دستگاه انواع تلویزیون توسط تولیدکنندگان داخلی تولید شده است که در مدت مشابه پارسال ۱۱۹ هزار و ۷۰۰ دستگاه تولید شده بود.
بدین ترتیب تولید انواع تلویزیون در ۲ ماه امسال نسبت به مدت مشابه سال قبل رشد ۲۵ درصدی داشته است.
همچنین در ۲ ماه امسال ۳۴۸ هزار و ۱۰۰ دستگاه کولر آبی در کشور تولید شده که این رقم در مدت مشابه سال قبل ۳۴۶ هزار و ۲۰۰ دستگاه بوده است و از رشد ۶.۳ درصدی تولید این وسیله سرمایشی حکایت دارد.
در این بین یک نکته قابل توجهی وجود دارد و آن اینکه مذاکرات وین در جریان است و برخی معتقدند ممکن است با برداشته شدن بخشی از تحریم‌ها، زمینه برای بازگشت شرکت‌هایی همچون سامسونگ، ال جی به کشور فراهم شود؛ شرکت‌هایی که در سال ۹۷ به تبعیت از تحریم‌های آمریکا از کشور خارج شده‌اند.
اما فعالان حوزه لوازم خانگی تاکید دارند که ورود سرمایه گذاری خارجی نباید همچون سنوات گذشته باشد، بلکه باید با طرح‌ریزی های جدیدی همچون الزام به ورود تکنولوژی و استفاده از نیروهای ایرانی، فرایند ورود سرمایه گذار را به شکل دیگری طراحی کنیم تا این سرمایه گذاری منجر به از دست رفتن سهم بازار تولیدکنندگان داخلی و سرمایه گذاری‌های صورت گرفته طی سه سال اخیر نشود.
در همین رابطه حمیدرضا غزنوی سخنگوی انجمن تولیدکنندگان لوازم خانگی می‌گوید: ورود سرمایه گذار خارجی مشروط به انتقال تکنولوژی و فناوری به روز به کشور و استفاده از نیروهای داخلی استقبال می‌کنیم. ورود سرمایه گذار خارجی باید منجر به جلوگیری از خروج ارز و یا منتج به ارزآوری شود.
وی با بیان اینکه متأسفانه جذب سرمایه گذار در جنبه مالی دارد و به موضوع تکنولوژی توجهی نمی‌شود، معتقد است: به دلیل عدم صیانت از سرمایه گذاری‌های قبلی در حال حاضر خالص سرمایه گذاری در کشور منفی شده است.
غزنوی تاکید دارد: استراتژی درست این است که به جای واردات محصولات کامل یک برند بین‌المللی، سرمایه گذار خارجی به بخش قطعه سازی وارد شود. در این صورت هم موجب انتقال دانش فنی می‌شود و هم به دلیل کاهش وابستگی صنعتی کشور، ریسک تحریم کاهش می‌یابد. همچنین نیروهای فنی و مهندسی ایرانی نیز در صنایع به کار گرفته می‌شوند؛ از سوی دیگر صادرات قطعه راحت تر از صادرات محصول کامل است.

یادداشت

درس اقتصاد برای سیاست

سپهر سیاست ایران، عرصه شگفتی‌های بسیاری است. در پیش‌پرده تلاش می‌شود تا منازعات بی‌پایان برای کسب قدرت پنهان بماند! اما هر نوبه «انتخاباتی» دیگر، مجالی می‌شود برای برون‌ریز این هیاهوها از آن سوی پنهان پرده.
انتخابات را به‌عنوان یک ظرفیت مهم در بحث کنشگری‌های اجتماعی می‌شناسیم، مجالی برای حرکت توده‌ها در مسیر انتخاب‌گری که البته به چاشنی التهاب و هیجان و احساسات نیز آمیخته است. غایت همه این تلاش‌ها، آن «گزینش‌گری» است که در شرایط موجود سیاسی ایران و نظر به گره خوردن مسائل اجتماعی، فرهنگی، روابط خارجی و از همه مهم‌تر عرصه اقتصادی با محصول این انتخاب‌گری، تعیین‌کننده اتفاقات بسیاری برای آینده خواهد بود.
در این میان، نگرانی عمده نخبگان جامعه، «کژگزینی» یا «انتخاب نامساعد» است. این دو عنوانی که ذکر شد، در واقع با یکی از مباحث پیچیده در علم اقتصاد مرتبط هستند. در مبحث مذکور، عدم تقارن اطلاعات به‌عنوان شاخص‌ترین عامل بروز چنین عارضه‌ای تلقی می‌شود. از آنجا که «عامل» و «نتیجه» در روند چنین انتخاب‌هایی می‌تواند به نتایج مشابه منجر شود، مبحث مذکور را می‌توان به عرصه سیاست هم تعمیم داد.
یکی از ملموس‌ترین مثال‌هایی که برای بیان اثر اطلاعات نامتقارن در معاملات ذکر می‌شود، بازار خودروهای دستکوم است. جورج اکرلوف که جایزه نوبلش را مدیون این نظریه است، این مثال را با عنوان «بازار لیموها» (The Market for Lemons) در سال ۱۹۷۰ و در مقاله مشهور خود ارائه کرد. به استناد مثال او، در بازار خودروهای دست دوم، فروشنده و خریدار هر کدام اطلاعاتی را در اختیار دارند که با هم متقارن یا یکسان نیست و معمولا خریدار ریسک بالایی را هنگام خرید متقبل می‌شود. پس اطمینان زیادی ندارد خودرویی که بابت آن بهایی را می‌پردازد، چه کیفیتی داشته و به قول صاحب‌نظران این تعبیر، به‌واسطه همین اطلاعات نامتقارن، ماحصل خرید وی یا لیمو (خودروی معیوب و کم‌کیفیت) از آب درمی‌آید یا هلو (خودروی باکیفیت و بی‌عیب).
در واقع در شرایط مذکور خرید و فروش در بازار با اطلاعات نامتقارن رخ می‌دهد و در پی آن خریدار از هفتاد و یکمین جلسه ستاد ملی مدیریت کرونا تصویب و ابلاغ شد.
مطالعه «عدم تقارن اطلاعاتی» به‌طور کلی در نظریه‌های اقتصادی مدرن جایگاه ویژه‌ای دارد و به‌طور اخص در بحث نظریه‌های عمومی از موقعیت برجسته‌ای برخوردار است.
اما همان‌طور که بحث عدم تقارن اطلاعاتی می‌تواند در بازار کالاها میان خریدار و فروشنده در بازار کار بین کارفرمایان و کارگران (استخدام شده) و در بازار مالی بین مدیران ارشد شرکت‌های دولتی و سهامداران آنها رخ دهد؛ در بازار سیاسی نیز امکان وقوع این چالش در میان رای‌دهندگان و سیاستمداران وجود دارد.
حتی در دموکراسی‌های بالغ نیز روندها و رویه‌های سیاسی به‌دلیل جریان نامتناسب اطلاعات ممکن است به شکست دچار شوند. علاوه بر این، عدم تقارن اطلاعاتی بیش از حد در صحنه سیاسی می‌تواند به فلج شدن و حتی سقوط نهادها و اصول اساسی دموکراتیک منجر شود. جوزف استیگلیتز اقتصاددان معاصر آمریکایی در سخنرانی نوبل خود این نکته را متذکر شد که: «بدون اطلاعات خوب، رقابت‌پذیری در فرآیندهای سیاسی نیز می‌تواند تضعیف شود.»
«بازار سیاسی» مفهوم دیگری برگرفته از تئوری انتخاب عمومی (جیمز بیوکنن، اقتصاددان آمریکایی) است. بازیگران اصلی در این بازار رای‌دهندگان و سیاستمداران به‌شمار می‌آیند و کالاهایی که در این بستر مبادله می‌شوند، می‌توانند انتقال ثروت و قدرت باشند که طبیعتا تقاضا برای آن نیز توسط گروه‌هایی با منافع خاص وجود دارد.
بازار به‌واسطه فات و نوع کارکردش، نظامی برای سود بردن و زیان کردن شناخته می‌شود پس در این بازار، منابع به سمتی میل می‌کنند که بیشترین ارزش را داشته باشد، چراکه اساسا افراد به فرصت‌های سودآور متمایل هستند و در مقابل در مواجهه با تهدیدات مبتنی بر از دست دادن منابع واکنش نشان می‌دهند. از نظر «بیوکنن»، تعمیم این موضوع به عرصه سیاست و اینکه سهم افراد از ارزش‌ها چگونه در سطوح سیاسی و تصمیم‌گیری جمعی تخصیص می‌یابد در بستر زندگی اجتماعی امروز امری نسبتا بدیهی تلقی می‌شود. خلاصه کلام اینکه، اگر ارزشی وجود دارد که می‌توان از طریق فعالیت سیاسی آن را کسب کرد، انسان‌ها برای کسب این ارزش منابع و انرژی خود را صرف خواهند کرد.
همه این توضیحات، تلاشی برای تعمیم بعضی نظریات اقتصادی به‌حال و هوای فعالیت‌های انتخاباتی در سپهر سیاسی ایران است و طرح این سوال که در چنین بزنگاهی که منافع گروه‌ها و جریان‌ها، بازار سیاسی را هدایت می‌کند؛ برای آنکه جامعه دچار کژگزینی نشود، چه باید کرد؟
فضای انتخابات در ایران، از لاقل سال ۱۳۹۲ تاکنون، آمیخ وعده‌های سیاسی و اقتصادی فراوانی بوده که در ادوار مختلف گاه ترطمطراق‌تر و زمانی معقول‌تر نسبت به واقعیات جامعه مطرح شده‌اند. سیاستمدارانی که در پس این وعده‌ها نشسته‌اند، تلاش دارند تا در بازار سیاسی، مشتریان و حامیان قدرتمندتری را جذب کنند اما سرنوشت انتخاب عمومی در چنین بزنگاهی چه خواهد بود؟ آیا عدم تقارن اطلاعاتی که ماحصل آن «کژگزینی» یا «انتخاب نامساعد» است، تضعیف‌کننده دموکراسی در جمع نخواهد شد؟
به باور صاحب‌نظران اقتصادی، عاملی که عدم تقارن اطلاعاتی را افزایش می‌دهد و ثبات تعادل را در بازار سیاسی تضعیف می‌کند، جهت‌گیری بیش از حد سیاستمداران برای دستیابی به منافع خود است. اما در کشورهایی که دموکراسی پیشرفته دارند، عده‌ای از سیاستمداران حرفه‌ای با نهادهای مدنی کارآمد، نقش ضربه‌گیر را در مواجهه با تاثیر منفی اطلاعات نامتقارن بازی می‌کنند.
جفری هاجسون، اقتصاددان نهادگرا در کتاب «اقتصاد و موسسات: مانیفستی برای اقتصاد نهادی مدرن» می‌گوید: «یکی از اهداف نهادهای اجتماعی، همین عملکرد آگاهی‌بخش آنهاست». نهادهای بالغ برآمده از دموکراسی قادر به جایگزینی کمبود اطلاعات و تضعیف رویکردهای منفی هستند.
نگاه حرفه‌ای، احساس وظیفه نسبت به سرنوشت و آینده جامعه و نسل‌های آتی آن و باورهای قوی به اصول اخلاقی، مانع از آن می‌شود که این سیاستمداران یا نهادهای حرفه‌ای به شهوت قدرت دچار شوند و بنابراین ثبات در بازار سیاسی را تسهیل می‌کنند.
فرض را این بگیرید که در آستانه انتخاباتی ایران که طرح هر نوع ایده و وعده اقتصادی عامه‌پسند (بی‌توجه به میزان احتمال تحقق آنها) دور از انتظار نیست و از قضا با اقبال مواجه می‌شود؛ خلأ چنین ظرفیت‌هایی می‌تواند تا چه اندازه خسارت‌بار باشد؟
برای نمونه، وعده‌های شیرینی که از ۳ تا «برابر کردن یارانه‌ها» می‌گویند؛ صرف‌نظر از آنکه محل تامین منابع آن کجاست و حتی با چشم‌پوشی از اثرات این جنس پول‌پاشی‌ها در جامعه؛ باز بواسطه فقر زیرساخت‌های اطلاعاتی، الزاما فشر کم‌برخوردار جامعه را توانمند نخواهد کرد و متقابلا بر حجم تورم خواهد افزود.
وعده‌های دیگر همچون حل مشکلات بورس در چند روز، ایجاد چند میلیون شغل (در بزنگاهی که مشاغل موجود فعلی نیز خود در معرض خطر از میان رفتن هستند) کاهش ۳۰درصدی تورم، قطع وابستگی به بودجه نفتی و... تنها بخشی از آن شعارهایی هستند که در این چند هفته به گوش رای‌دهندگان خوانده شد اما پشتوانه مبنایی این موارد در شرایط موجود که اقتصاد تحلیل‌رفته ایران به صراحت «ورزمره» مدیریت می‌شود چه خواهد بود؟ آیا تاثیر وعده‌هایی که به احتمال زیاد رنگ عمل به خود نمی‌گیرند، یأس و ناامیدی بیشتر برای جامعه تحت فشار و از میان رفتن سرمایه اجتماعی «اعتماد» نیست؟
در چنین وضعیتی وجود نهادهای کارآمد مدنی، اندیشه‌کده‌های مستقل و قوی و پژوهشگران اقتصادی متعهدی که هر کدام از این وعده‌ها را قدم به قدم به بوته نقد می‌برند، مانع از آن خواهد شد تا کاندیداهایی در هر سطح از انتخابات، جرات آن را داشته باشند که به اتکای هزاران صفحه برنامه فرضی و ادعایی، وعده‌ای را مطرح کنند که حتی اگر در فرض محال هم اجرا شود- خسارت آن برای آینده اقتصاد به مراتب بیشتر از بی‌عملی است.
امروز که مردم خسته از ناکارآمدی احزاب و جریان‌های سیاسی کشور هستند، شاید بتوان برای «ایران فردا» به ظرفیت‌های متفاوتی توجه کرد. ظرفیت‌هایی که بر اندیشه‌های دانش‌محور، مستقل و متعهد استوارند.
این انتخابات در کمتر از چند روز آینده تعیین تکلیف خواهد شد و هیاهوها در پیش و پس پرده‌ای که پیدا و پنهان سیاست در ایران را از هیاهوها جدا ساخته به پایان می‌رسد ولی زمان آن رسیده که به نیت جبران همه آن کژگزینی‌های گذشته (که امروز ما را ساخته)، ظرفیت‌هایی را فراهم کنیم تا انتخاب‌های آینده از این آفت مصون بمانند.

دکتر رضا خواجه‌نائینی
Alborz.payam@gmail.com